

AZƏRBAYCANDA REGIONAL GEOFİZİKİ PROFİLLƏRİN İŞLƏNMƏ ZƏRURİYYƏTİ VƏ GEOLOJİ NƏTİCƏLƏRİ HAQQINDA

E.İ.Şirinov¹, A.M.Əhmədov¹, H.İ.Şəkərov², L.C.Əbilhəsənova³

¹*SOCAR Geofizika və Geologiya İdarəsi*, ²*“Neftqazemitədqiqatlayihə” İnstitutu*, ³*GGİ KGİB*

Respublikamızın ərazisində neft-qaz axtarış-kəşfiyyat işlərinin gələcək istiqamətinin müəyyənləşdirilməsində çöküntütoplanma şəraitinin öyrənilməsi, çöküntülərin litofasial tərkibinin və stratiqrafik şamilliyinin qiymətləndirilməsi, karbohidrogenlərin generasiya mənbələrinin və miqrasiya yollarının müəyyənləşdirilməsi mühüm əhəmiyyət kəsb edir. Qeyd olunan məsələlərin həlli məqsədilə Azərbaycanın quru və dəniz ərazilərində müxtəlif illərdə regional tədqiqatların aparılmasına baxmayaraq, onlar neftli-qazlı rayonlar haqqında tam təsəvvür yaranmasına kifayət etməmişdir. Xəzər dənizinin cənub ərazisində 2000-2001-ci illərə qədər aparılmış 16-20 saniyəlik 2D seysmik işlərlə ərazinin dərinlik quruluşu Mezokaynozoy çöküntülərinə görə qismən öyrənilmişdir.

2010-cu ildə Cahandar-Borsunlu regional profili, 2013-cü ildə isə Xəzəryanı-Quba NQR-də regional profillər işlənmiş və qənaətbəxş nəticələr alınmışdır. Belə ki, bu məlumatlar əsasında həm Cahandar-Borsunlu regional profili, həm də Xəzəryanı-Quba NQR-də işlənmiş regional profillər üzrə alınmış məlumatlar əsasında Mezazoy çöküntülərinin daxilindən informasiya almaq mümkün olmuşdur.

Qeyd etmək lazımdır ki, 2013-cü ildə “Conoco Phillips” şirkətinin sifarişi ilə Böyük Qafqazın cənub-qərb ətkələrini əhatə edən böyük bir ərazidə 2D regional profillər işlənmişdir. Yerinə yetirilmiş seysmik kəşfiyyat işləri əsasında tədqiqat sahəsinin dərinlik geoloji quruluşu öyrənilmiş və dəqiqləşdirilmişdir.

Bununla yanaşı, 2017-ci ildə Yevlax-Ağcabədi çökəkliyini müxtəlif istiqamətlərdə kəsən 4, eləcə də, 2018-ci ildə Muğan Monoklinalı və Cəlilabad çökəkliyi üzrə 5 regional profil üzrə kompleks geofiziki (seysmoqravimaqnitometrik) tədqiqatlar aparılmışdır.

Bu profillər üzrə sınaq və əks olunan dalğaların kompleks təhlili əsasında Yura çöküntülərinin səthini izləmək, ayrı-ayrı sahələrdə isə daha dərin qatlardan (Yuradaxili çöküntülərdən, bəzən də təməldən) informasiya almaq mümkün olmuşdur. Alınmış məlumatların kompleks təhlili nəticəsində Yevlax-Ağcabədi çökəkliyinin dərinlik geoloji quruluşu Yuraya qədər dəqiqləşdirilmiş, regional baxımdan müxtəlif yaşlı çöküntü kompleksinin qalınlıqlarının dəyişməsi izlənilmiş, hövzənin geoloji inkişaf tarixi və çöküntütoplanma şəraitinin qiymətləndirilməsi, karbohidrogenlərin generasiya mənbələrinin və miqrasiya yollarının qiymətləndirilməsi üçün etibarlı məlumat bazası yaradılmışdır. Eyni zamanda gələcək kəşfiyyat işlərinin istiqamətləndirilməsi barədə tövsiyələr hazırlanmış və qeyri-antiklinal tip tələlərin

axtarışı üçün perspektivli sahələr aşkar edilmiş və seçilmişdir. İri tektonik elementlər olan YAÇ ilə Saatlı-Göyçay qalxımlar zonasının sərhədləri dəqiqləşdirilmişdir.

Muğan monoklinalı-Cəlilabad çökəkliyini müxtəlif istiqamətlərdə kəsən, profillərin məlumatlarından istifadə etməklə, iri tektonik elementlər olan YAÇ, Acınohur, Mingəçevir-Muğan, Muğan-Salyan, Talış dağözü (Cəlilabad) çökəkliklərinin, həmçinin Qaraca-Qızılağac (Saatlı-Muğan və Saatlı-Göyçay), Bozdağ-Uzuntəpə qalxımlar zonasının sərhədləri və qarşılıqlı əlaqələri dəqiqləşdirilərək tektonik sxem tərtib edilmişdir.

Bununla yanaşı, respublikamızın ərazisində müxtəlif istiqamətli geniş miqyaslı regional kəşfiyyat işlərinin nisbətən sıx şəbəkə ilə aparılması məqsədəuyğun sayılmışdır.